

Dějepisná olympiáda 2024/2025

DOPORUČENÉ ZDROJE A LITERATURA PRO JEDNOTLIVÁ KOLA

I. kategorie

I. kategorie je určena žákům 7. - 9. ročníků základních škol, 2. - 4. ročníků osmiletých gymnázií a 1. a 2. ročníků šestiletých gymnázií;

Školní kolo

Běžně dostupné **školní učebnice** tentokrát slouží jako **podklad pro základní faktografii** ke sledovanému období (1740-1920) pro obě kategorie.

Protože téma olympiády v nich není dostatečně zpracováno ani pro školní kola, nabízíme seznam základních pojmů a odkazů, na nichž jsou pojmy zpracovány. Na jejich faktografickém základu, rozšiřujícím školní učebnice, budou vytvořeny úlohy školního kola.

neštovice - <https://cesky.radio.cz/cerne-nestovice-nemoc-ktera-se-nevyhnula-ani-marii-terezii-8187545>

reformy Josefa II. - <https://plzenoviny.cz/prisna-hygienicka-opatreni-neoblibeneho-cisare-josefa-ii-vyhнала-mrtve-z-mest/>

hladomor - <https://dvojka.rozhlas.cz/575-schuzka-hladomor-7940037>

Vincenz Priessnitz - <https://cesky.radio.cz/vincenz-priessnitz-zakladatel-vodolecby-8799104> ,
<https://edu.ceskatelevize.cz/video/12681-vincenz-priessnitz-a-lecba-vodou>

objev krevních skupin - <https://edu.ceskatelevize.cz/video/12652-objev-krevnich-skupin>

španělská chřipka - <https://plus.rozhlas.cz/spanelska-chripka-prisla-pred-sto-lety-v-nekolika-vlnach-pripomina-historik-7676403>

Okresní kolo

Lesný, I., Slavní lékaři, Praha: Fragment 1994. (Kapitoly: J. E. Purkyně, Louis Pasteur, Robert Koch, Sigmund Freud, Jan Janský, s. 28-29, 35-36, 41-43, 47-49, 52-53).

Dějiny ošetřovatelství -

https://www.wikiskripta.eu/w/D%C4%9Bjiny_o%C5%A1et%C5%99ovatelstv%C3%AD/19._stolet%C3%AD - kapitola o Florence Nightingaleové

Miroslav Tyrš a rané dějiny Sokola - <https://dvojka.rozhlas.cz/828-schuzka-preskoc-prelez-ale-nepodlez-7941195>)

První česká lékařka - <https://edu.ceskatelevize.cz/video/3199-prvni-ceska-lekarka>

+ zdroje z předchozího kola

Krajské kolo

Hlaváčková, L., Svobodný P., *Dějiny lékařství v českých zemích*, Praha: Triton, 2004. (Kap. Od roku 1848 do roku 1918, s. 119–156.)

Lenderová, M., Jiránek, M., Macková M., *Z dějin české každodennosti. Život v 19. století*, Praha: Karolinum, 2017. (Kap. Čistota a zdraví s. 80–107, Lidé kolem stolu s. 126–154, Cvičenci a sportovníci, s. 376–398.)

+ zdroje z předchozích kol

Celostátní kolo

Černý, K., Svobodný, P. (eds.), *Velké dějiny zemí Koruny české: Lékařství*, Praha: Paseka, 2023. (Kap. Medicína v době osvícenské – Historický kontext s. 168–172, Od poklepu k poslechu a k očkování s. 196–204, Zdravotnická zařízení – lůžková, lékárny, lázně s. 221–224, Od mikroskopu k bakterii s. 265–269, Veřejné zdravotnictví ve čtyřicátých až sedmdesátých letech 19. století s. 269–274, Čeští lékaři a jejich pacienti za Velké války s. 350–354.)

Nebřenský, Z., *Katedrály industriálního věku*, Praha: NLN, 2019. (Kap. Kuchyně, kantýny a jídelny s. 100–115, Lázně, umývárny, šatny a toalety s. 116–135, Ošetřovny, sanitární místnosti a špitály s. 36–155.)

Tinková, D., *Zákeřná mepitis: Zdravotní policie a veřejná hygiena v pozdně osvícenských Čechách*, Praha: Argo 2012. (Kap. Sanitární organizace veřejného prostoru – Prevence nákazy a úrazů s. 163–179, Exodus zemřelých – Likvidace hřbitovů a medikalizace smrti v Čechách s. 180–204.)

+ literatura z předchozích kol

II. kategorie

II. kategorie je určen žákům 1. - 4. ročníků středních škol, 5. - 8. ročníků osmiletých gymnázií a 3. – 6. ročníků šestiletých gymnázií

Školní kolo

Běžně dostupné **školní učebnice** tentokrát slouží jako **podklad pro základní faktografii** ke sledovanému období (1740–1920) pro obě kategorie.

Protože téma olympiády v nich není dostatečně zpracováno ani pro školní kola, nabízíme seznam základních pojmů a odkazů, na nichž jsou pojmy zpracovány. Na jejich faktografickém základu, rozšiřujícím školní učebnice, jsou vytvořeny úlohy školního kola.

1. encyklopedie, encyklopedisté <https://cs.wikipedia.org/wiki/Encyklopedie>

2. robota <https://cs.wikipedia.org/wiki/Robota>

3. španělská chřipka

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/2676-100-let-od-pandemie-spanelske-chripky>

4. urbanizace <https://cs.wikipedia.org/wiki/Urbanizace>

5. porodnictví (babictví), péče o dítě

https://is.muni.cz/th/fbye5/bakalarska_prace_dudova_tisk.pdf ; bakalářská práce, s. 17–41.

6. vývoj zdravotnictví ve sledovaném období

https://is.muni.cz/th/kql5p/Bernard_dipl._prace.pdf; bakalářská práce, s. 9-49.

7. významné osobnosti

https://www.nalekarskou.cz/wp-content/uploads/2017/06/historie_mediciny.pdf

(od Edwarse Jennera po Jana Janského)

Okresní kolo

Fabiani, Jean-Noël, *Neuvěřitelné dějiny lékařství*, Praha: XYZ, 2020.

Kapitoly: Velké epidemie, s. 37-55; Bitva s infekcí, s. 95-108; Dětské lékařství, s. 117-123;

Na cestě k poznání nemocného mozku, s. 127-140; Soudní lékařství, s. 205-209.

Rychlík, Martin, *Dějiny lidí*, Praha: Academia, 2022.

Kapitoly: 16. Hygiena, s.131–137;17. Chirurgie, s. 139–145; 22. Léčba vírou - s. 179-185;

24. Medicína, s. 195-201; 25. Mírnění přirozených projevů těla, s.203-207.

Nebřenský, Z., *Katedrály industriálního věku*, Praha: LN 2019.

Kapitoly: Továrna jako místo ukázkování, s. 78-99.

Kuchyně, kantýny a jídelny, s. 100-115.

Lázně, umývárny, šatny a toalety, s. 116-135.

Ošetřovny, sanitární místnosti a špitály, s. 136-155.

Knihovny a čítárny, s. 156-173.

Kvirenc, Kunstová, *České dějiny do roku 1914, Historie v dokumentech*, Dialog, 2006.

Průmyslová revoluce a sociální otázka, s. 153.

Postavení dítěte – rodina a práce – odlišné sociální zkušenosti 1.pol. 19. stl., s. 159.

Bída ve 40. letech 19. stl., s. 169.

Prázdniny a volný čas, s. 196.

Doporučeno na přidanou:

<https://dvojka.rozhlas.cz/640-schuzka-vakcina-znamena-po-cesku-kravska-7940436>

<https://dvojka.rozhlas.cz/694-schuzka-hazarder-v-zajmu-vedy-7940643>

+ zdroje z předchozího kola

Krajské kolo

Utník-Strugala Monika, Špína. Smradlavá historie hygieny, Slovart, 2022.

Kapitoly: Špína na jazyku, s. 13-16; Stud u vody, s. 55-57; Jde král!, s. 79-83; Bílá košile a myši v paruce, s. 87-90; Jedovatá zkrášlovala, s. 93-96; Velký zápach, s. 99-105;

Ve speciálních záležitostech, s. 117-119; Pro zdraví, s. 147-150; Kolo, kolébka, komoda, s. 157-159; V nemocnici, s. 163-167.

Lenderová, M., Jiránek, T., Macková, M., Z dějin české každodennosti. Život v 19. století, Praha: Karolinum, 2017.

Kapitoly: Domov, teplo, světlo, s. 41-74; Čistota a zdraví, s. 74-100; Vzdělání a škola, s. 191 – 212; Objev volného času, s. 269 – 277; Čtenáři a četba, s. 328 – 347; Cvičení a sportovníci, s. 347 – 368; Cestování, s. 368 – 387.

Černý, K., Svobodný, P. (ed.) Lékařství (Velké dějiny zemí Koruny české), Praha: Paseka, 2023.

Hlava pátá, kap. V. (veřejné zdravotnictví, str.) a VI. (výuka), str. 213-244.

Kvirenc, J. Evropa do roku 1914, Historie v dokumentech, Dialog 2007.

Radosti a strasti ženského údělu, s. 179.

Průmyslová revoluce – Manchester, s. 198.

Průmyslová revoluce – práce žen, s. 199.

Mezinárodní červený kříž 1863, s. 206.

Doporučeno na přidanou:

<https://dvojka.rozhlas.cz/969-schuzka-telocvik-prece-neni-pro-zeny-zdravy-7941777>

<https://dvojka.rozhlas.cz/1032-schuzka-kterak-tezce-se-telocvik-a-sport-pod-ceskym-nebem-ke-slunci-dral-7942123>

<https://dvojka.rozhlas.cz/1073-schuzka-optimisticka-zprava-o-nemocech-chorobach-a-neduzich-7942389>

+ literatura a zdroje z předchozích kol

Celostátní kolo

Tinková, Daniela. *Zákeřná mefitis: zdravotní policie a veřejná hygiena v pozdně osvícenských Čechách*. Praha: Argo, 2012, str. 40-59, 163-180, 205-260.

Kutnohorská, Jana. *Historie ošetřovatelství. Sestra*. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 57–65.

Rychlík, Martin, *Dějiny lidí*, Praha: Academia, 2022.

Kapitoly: 31. Odstavení od kojení, s. 249-254; 38. Poporodní péče, s. 307-313; 39. Populační politika. 315-321; 40. Porodnictví, s. 323-329; 41. Potravní tabu, s. 331–337; 72. Zvyky v těhotenství, s. 581-585.

BLÜMLOVÁ, Dagmar a KUBÁT, Petr. *Čas zdravého ducha v zdravém těle: kapitoly z kulturních dějin přelomu 19. a 20. století*. Jihočeský sborník historický, suppl. 2. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2009.

Kapitoly: Oblečení, obal těla, prostředek sociální komunikace, str. 33-44; Žena lékařkou?, str. 122-147; Počátky jáchymovských radonových lázní, str. 301-331; Výpravy do bílého ticha, str. 390-407; Sport jako předpoklad ženské emancipace 407-424.

Kvirenc, J., *Evropa do roku 1914, Historie v dokumentech*, Dialog 2007.

Obnovení olympijských her 1896, str. 219.

Pokroky vědy, str. 219.

Nobelovy ceny, str. 223.

Doporučeno na přidanou:

<https://dvojka.rozhlas.cz/1051-schuzka-prulom-do-zakazaneho-uzemi-7942263>

<https://dvojka.rozhlas.cz/1077-schuzka-sance-pro-sukne-7942416>

<https://dvojka.rozhlas.cz/1130-schuzka-prvni-ceske-lekarky-vsem-navzdory-7942599>

+ literatura a zdroje z předchozích kol

Další informace a zadání **písemných prací pro postupující do celostátního kola** budou postupně zveřejněny na webu soutěže <https://www.dejepisnaolympiada.cz/> .